

КРИМ

Інформ

#2 • 2017

ГІСТЬ НОМЕРА

Посол Туреччини в Україні
Йонет Джан Тезель: «Чорне море повинно залишатися територією співробітництва, а не суперництва»

стор. 4-5

ДУМКА

Siemens може стати прецедентом для посилення санкцій проти Росії

стор. 2-3

РОЗМОВА

Кінорежисер Ахтем Сейтабласв: «Культура – це безкровна зброя проти окупації»

стор. 12-13

ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ

Які документи готує Україна для захисту прав своїх корінних народів

стор. 14

з Колочки – до Єврої

ДІТЕЙ У КРИМУ ГОТУЮТЬ ДО ВІЙНИ:

На анексованому півострові повертаються до радянської мілітаризованої системи виховання та освіти

стор. 6-7

Із Криму до РФ вивезено цінні музейні експонати

450 археологічних знахідок, які належать до української культурної спадщини, незаконно вилучили з фондів Керченського історико-культурного заповідника та перевезли до Москви. Їх планують експонувати в Державному музеї образотворчих мистецтв ім. Пушкіна в межах виставки «Пантікапей і Фанагорія. Дві столиці Боспорського царства».

У Міністерстві культури України зазначають, що це цинічне порушення багатьох міжнародних актів. Зокрема, такі дії РФ суперечать Конвенції про закони та звичаї суходільної війни, Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, Конвенції про заходи, спрямовані на заборону й запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності, Конвенції про охорону всесвітньої культурної й природної спадщини та Резолюції Ради Безпеки ООН 2347.

ПА ОБСЄ визнала Росію окупантом півострова

Парламентська асамблея ОБСЄ ухвалила резолюцію, у якій Російську Федерацію названо «державою, котра окупує Крим». У резолюції «Зміцнення взаємної довіри та співпраці заради миру і процвітання в регіоні ОБСЄ», зокрема, прямо йдеться про те, що Росія повинна забезпечити спеціальним моніторинговим місіям ОБСЄ безперешкодне пересування територією півострова. Крім того, документ закликає РФ скасувати рішення про незаконну анексію Автономної Республіки Крим та припинити гібридну агресію на Донбасі. Проти ухвалених формулювань виступила російська делегація, однак їй упевнено опонували доповідач, шведський депутат Маргарета Седерфельт, і представники України. У результаті резолюцію, що ввійде до підсумкової Мінської декларації, затвердили без поправок, яких вимагали росіяни.

Важливо підтримати мир в Україні, зупинити російську агресію та виконати Мінські домовленості.

Маргарета СЕДЕРФЕЛЬТ

Туреччина передала Україні голокування в ПАЧЕС

Україна на наступні декілька місяців перебрала на себе голокування в Парламентській асамблеї Чорноморського економічного співробітництва. Відповідні повноваження Голові Верховної Ради України Андрію Парубію передав Голова Великих Національних Зборів Туреччини Ісмаїл Кахраман.

«Бажаю, щоб голокування в ПАЧЕС допомогло Україні зміцнити мир і добробут у Чорноморському регіоні на користь усьому світу», — зауважив під час урочистої церемонії Ісмаїл Кахраман. Також він наголосив, що Туреччина й далі підтримуватиме територіальну цілісність і суверенітет України та не дасть замовчувати питання Криму на міжнародній арені.

Німецький концерн Siemens протягом останніх тижнів не сходить зі стрічок новин через скандал з газотурбінними установками, доставленими на Кримський півострів, певно, в обхід санкцій. Турбіни призначалися для будівництва нової теплоелектростанції у Криму. Однак компанія запевняє, що не давала згоди на використання своєї продукції на окупованій території, а відповідальність лежить на російських партнерах Siemens, які грубо порушили умови контракту.

Кримський детектив

Першими про появу на окупованій території щонайменше двох «санкційних» газових турбін повідомили журналісти агенції Reuters. За їхньою інформацією, обладнання вироблено спільним підприємством «Сіменс технології газових турбін» (65% акцій володіє Siemens, 35% – російська компанія «Силові машини») для «Технопромекаспорту», дочірньої компанії російського держконцерну «Ростех». Пізніше стало відомо, що підрядником з монтування обладнання в Криму є фірма «Інтеравтома-тика» (РФ), 45,7% акцій якої належать знов-таки Siemens.

Коли новина набула широкого розголосу, німецький концерн оприлюднив офіційну заяву, повідомивши, що не давав жодного дозволу на використання своєї продукції в анексованому Криму. Згідно з контрактом, турбіни призначалися для електростанції на Таманському півострові (Краснодарський край Російської Федерації). До того ж, як твердять речники Siemens, їхні клієнти декілька разів підтверджували, що пункт призначення змінюватися не буде. Тож поява турбін у Криму, як запевняють представники концерну, стала для них не меншою несподіванкою, ніж для журналістів.

«Такі дії є прямим порушенням контрактів про постачання продукції Siemens, які чітко забороняють нашому клієнтові постачати обладнання до Криму. Підприємство має намір домогтися повернення турбін у Тамань, куди вони спочатку були спрямовані. Siemens категорично наполягає на повному дотриманні всіх обмежень з експортного контролю щодо себе, а також своїх партнерів і клієнтів», — йшлося в заяві компанії.

Судові позови

На сьогодні концерн Siemens подав у Московський арбітражний суд позови

«Журнал Крим Інформ», №2 (2). Липень 2017 р.

Свідцтво про державну реєстрацію КВ №22665-12565 Р від 04.05.2017 р.

Засновник: Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ».

Видавць: ТОВ «Мега-прес груп». Адреса: вул. Леся Курбаса, 2 д, м.Київ, 03148, тел.: (044) 455-46-23.

Головний редактор: Каздобіна Ю. Адреса редакції: вул. Б. Хмельницького, 8/16, м.Київ, 01001,

тел.: (044) 279-81-52; факс: (044) 279-86-65, 234-83-66, e-mail: office@ukrinform.ua.

Передрук тільки з письмового дозволу редакції.

Фото на обкладинці: «Укрінформ».

Віддруковано: ПП «Фірма «Гранма», просп. Повітрофлотський, 94А, 03151.

Замовлення № 206/1. Підписано до друку: 31.07.2017. Наклад: 800 примірників.

Розповсюджується безкоштовно.

27,95 млн євро —
вартість однієї турбіни

111,8 млн євро —
загальна сума контракту
(за даними Forbes)

SIEMENS ЯК ПРЕЦЕДЕНТ

Ситуація з турбінами, які незаконно потрапили в анексований Крим, має призвести до пошуку ефективніших механізмів дотримання санкцій — вважають експерти.

одразу до трьох компаній: ВАТ «Технопрокекспорт», ТОВ «Технопрокекспорт» та ТОВ «Сіменс технології газових турбін».

Siemens вимагає або визнати недійсною угоду про постачання чотирьох газових турбін «Технопрокекспорту», або відшкодувати повну вартість обладнання. Також концерн просить суд заарештувати турбіни й заборонити фактичному власнику їх монтувати.

Крім того, компанія створила спеціальну робочу групу для моніторингу ситуації та вивчення додаткових обставин, зокрема заяви «Ростеху» стосовно того, що устаткування насправді купувалося на вторинному ринку та зазнало технічної модернізації в Росії.

Причина замислитись

Історія з турбінами, за словами експертів, виявила вагомі недоліки в нинішній системі санкцій. Виходить, що їх реально оминати — мимоволі чи цілком свідомо. Отже, санкційні норми вже зараз потребують перегляду.

Так, на думку президента Центру глобалістики «Стратегія XXI» Михайла Гончара, потрібно застосувати цілий комплекс невідкладних заходів, аби

не допустити ланцюгової реакції порушення економічних обмежень.

«По-перше, необхідно детально розібратись у цій конкретній ситуації, з'ясувати, як вона могла трапитись, щоб запобігти подібним випадкам.

Уряд Німеччини дуже уважно стежить за розвитком подій навколо постачання турбін. Наразі обговорюються можливі наслідки таких геть неприйнятних дій, але насамперед необхідно з'ясувати всі деталі того, що трапилося. Це завдання передусім самої компанії — перевіряти, чи не підпадають ділова практика, корпоративні дії під санкційний режим.

Офіційний представник уряду Німеччини Штеффен ЗАЙБЕРТ

По-друге, слід порушити питання контролю дотримання режиму санкцій як на національному рівні, так і на рівні ЄС. Уже зрозуміло, що теперішня система економічних обмежень не перешкоджає таким порушенням, а лише частково їх гальмує. Натомість

треба створити реально дієвий, ефективний механізм зворотної реакції — покарання за порушення санкцій. На державному рівні, приміром, доцільно ініціювати певну міжвідомчу групу, яка моніторила б виконання санкцій міжнародними компаніями. У разі виявлення незаконних дій держава повинна реагувати миттєво, зокрема доводити інформацію до відома європейських партнерів, вимагати забезпечення контролю тощо. Загалом, потрібно розглядати опцію посилення режиму санкцій, як це зробив, наприклад, американський сенат щодо енергетичного сектора».

Схожу думку висловлює й старший директор програм Фонду Маршалла «Німеччина — США» Йорг Форбріг.

«Це свідчить про слабкість санкцій ЄС, які можна отак просто оминати. Ми досі не маємо досвіду дій у разі порушення санкцій і можливості протидії цьому з правового погляду», — зазначив Йорг Форбріг у коментарі «Радіо «Свобода».

Хай там як, за твердженням експертів, це питання потребує негайної уваги на міжнародному рівні, адже від цього залежить, наскільки ефективними будуть санкції проти Росії як країни-агресора.

Посол Туреччини в Україні Йонет Джан Тезель:

«ЧОРНЕ МОРЕ МАЄ ЗАЛИШАТИСЯ ТЕРИТОРІЄЮ СПІВПРАЦІ, А НЕ СУПЕРНИЦТВА»

Окупація Криму не могла не зачепити інтереси Туреччини, яка є ключовим гравцем у чорноморському регіоні й місцем проживання найбільшої кримськотатарської діаспори. Уряд країни підтримує територіальну цілісність України, однак так і не приєднався до західних санкцій проти РФ. Про те, у чому турецька сторона вбачає подолання кризи та чи змінюватиметься її риторика щодо санкцій, розповів посол Туреччини в Україні Йонет Джан Тезель.

Багато експертів вважають окупацію Криму Російською Федерацією й мілітаризацію півострова серйозною загрозою для регіональної та світової безпеки. Яка думка Туреччини? Яких заходів уживає ваша країна, щоб забезпечити безпеку в регіоні?

– Туреччині належить 61% чорноморського узбережжя. То чи може нас не хвилювати воєнна ситуація? Як основний союзник НАТО в Чорному морі та ключовий гравець у цій акваторії ми уважно стежимо за тим, що відбувається. Саме море, на відміну земель, які його оточують, за винят-

ком кількох випадків не стало зоною сутичок. Режим чорноморських проток – конвенція Монтре – допомагає утримати рівновагу. Наша головна позиція полягає в тому, щоб воно й надалі не було місцем воєнних дій. Зовнішня політика Туреччини у сфері військової оборони завжди базувалася на надійному захисті, необхідності бути пильними й сильними, коли це потрібно, у разі загрози. Ці принципи залишаться незмінними, як і факт нашої присутності в Чорному морі. Ми впевнені, що Чорне море має залишатися територією співпраці, а не суперництва, і сподіваємося, що Росія поділятиме наші погляди. А оскільки Туреччина може промовляти

як член НАТО, котрий бачить ситуацію зсередини, нам відомо, що НАТО – це не якась агресивна організація, яка створює проблеми у світі. І ми намагаємося пояснити це нашим російським колегам. З огляду на історичний досвід ми знаємо, що не можемо виявляти м'якість у питаннях безпеки. Тому ми будемо жорсткими, але водночас мудримі й завжди відкритими до діалогу.

– Туреччина заявила про свою підтримку територіальної цілісності України одразу ж після окупації Криму Росією. Проте вона не долучилася до західних санкцій проти РФ. У чому причина такої політики?

– Тут відіграють роль одразу кілька чинників. По-перше, Туреччина має таке розташування, що деякі з наших сусідів завжди перебувають під тими чи іншими санкціями. І від нас очікують, що ми до них приєднаємося. Та це несправедливо. Ми б приєдналися, якби це були обов'язкові санкції

ООН. По-друге, ми не задоволені тим, що певні країни самостійно ухвалюють рішення в Брюсселі чи деінде, не консультуючись із нами, а потім чекають, що ми автоматично застосуємо ці санкції. По-третє, санкції працюють не в усіх випадках. Наприклад, торгівля з Росією не є для нас стратегічною – ми не продаємо Росії зброю. Ми продаємо їй помідори та купуємо в неї газ. У нашому випадку запровадження санкцій не дало б очікуваного ефекту, тому ми вирішили поки що їх не застосовувати. А проте, обсяги торгівлі з Росією неабияк зменшилися. Це сталося ще до інциденту з літаком, а після нього ситуація тільки погіршилася.

– Чи свідчить рішення щодо заборони відвідування Криму турецькими судами про зміну політики з цього питання?

– Не зовсім, адже ця заборона не є нововведенням, ми вже заявляли про це раніше. Ми одразу (після анексії, – прим. ред.) припинили польоти нашого національного перевізника «Турецькі авіалінії» до Сімферополя з політичних і юридичних міркувань, незважаючи на те, що це означало розірвання зв'язків з нашими братами й сестрами – кримськими татарами – та рештою українців у Криму. Загалом, обмеження існували від початку, але, мабуть, у сірій атмосфері, у тумані великого Чорного моря, деякі компанії знаходили способи їх оминати. Та не плутайте це з позицією держави. Ми завжди намагалися прикрити ці лазівки.

– Тобто це просто запровадження ефективнішого механізму правозастосування?

– Так. Саме це я хочу сказати. Неможливо щоразу перевіряти кожне судно. Хоча, звісно, останнім часом з'явилися додаткові попередження, процедури.

– Яким, на Вашу думку, може бути міжнародний механізм звільнення Криму від російської окупації?

– Це питання на десять мільйонів доларів. Шкода, що в нас немає на нього відповіді. Хай яким може бути цей механізм, він повинен ґрунтуватися на діалозі. І найголовніше – на нормах міжнародного права. Крапка. Тому таке велике значення мають переконливе юридичне обґрунтування, стратегічне планування та мудрість. Важливо бути готовими й водночас мати реалістичні очікування. Я знаю, що досвід, пережитий Україною, був травматичним і може знадобитися деякий час. Але йти

стежкою війни немає сенсу. озброюватися потрібно тільки терпінням та наполегливістю.

– Що може змусити Росію хоча б почати обговорення цього питання?

– Складно сказати. Міжнародне співтовариство повинне зберігати єдність у цьому питанні. Можливо, Росія, зрештою, збагне, що ухвалити правильне юридичне рішення в її інтересах.

– Найбільша кримськотатарська діаспора проживає в Туреччині. Яким є її вплив на політику вашої країни щодо Росії та Криму?

– У Туреччині мешкає більше людей кримськотатарського походження, ніж зараз у Криму. Кілька мільйонів. Ми вважаємо це своєрідним мостом дружби між Україною та Туреччиною. Природно, що такий історичний зв'язок викликає додатковий соціальний інтерес і співчуття щодо Криму. Якби я добре пошукав, то, напевно, теж знайшов би кількох кримських татар у своєму генеалогічному дереві. Звісно, кримські татари в Туреччині звертають особливу увагу на те, що відбувається з їхніми братами. І щоразу, коли пан Джемільєв та пан Чубаров приїжджають до Туреччини, спільнота діаспори тепло їх вітає. Кримські татари – не якісь підпільні терористи, вони обстоюють свої права мирними методами. Це відкриті, демократичні за будь-яких умов люди. Крим – це їхня історична батьківщина, де вони повинні жити вільно. От чому ми підтримуємо їх у цей тяжкий час. Ми намагаємося допомагати їхнім лідерам, яким не дозволено їздити до Криму. На прохання України надаємо адміністративну підтримку, інфраструктурну й логістичну допомогу. А також тримаємо кримськотатарське питання на міжнародному порядку денному.

Україна мала деякі сумніви щодо того, чи зміниться політика Туреччини стосовно неї. Мене дуже засмучують такі питання. Ми продемонстрували більш

ніж достатньо. У відносинах Росії та Туреччини була велика семимісячна криза, і тепер ми, залишаючи її позаду, повертаємося до ситуації, коли принаймні можемо спілкуватися. При цьому певна нормалізація взаємин між Росією й Туреччиною не означає, що погіршаться турецько-українські зв'язки, які мають раціональні засади. Було б нерозумно не співпрацювати, не допомагати одне одному. Ми такі близькі, ми сусіди. Наші економіки доповнюють одна одну. Існують відносні переваги й безліч безпрограшних сценаріїв. Насправді не можна сказати, що наші взаємини з Москвою з одного боку та Києвом з іншого ніяк не пов'язані. Але вони й не залежать одні від одних. Відносини Туреччини з Росією не визначають наших взаємин з Україною. Ба більше, для нас важливі принципи та міжнародне право. І саме тому ми підтримуємо Україну. Туреччина стоїть на такій позиції з перших днів кризи.

– Як Туреччина захищає права кримськотатарського народу?

– Ми обговорюємо проблему кримських татар з Росією, відкрито розмовляємо з нею на цю тему. Також порушуємо це питання на міжнародних зустрічах. Це одна з переваг нашої зовнішньої політики. Ми називаємо речі своїми іменами. Контакти з Кримом дещо сповільнилися з очевидних причин, і я не впевнений, що це добре. Але кримськотатарська громада активна. Ми підтримуємо з нею зв'язок тут, в Україні. У свою чергу, її делегації часто бувають у Туреччині. Щоразу, коли турецькі можновладці приїжджають до України, вони зустрічаються з представниками цієї громади. Кримськотатарським лідерам непросто, але їхня справа мирна та значуща. Вони як постраждала сторона мають моральну перевагу, тому ми їм допомагаємо. Будьте певні, що ми й надалі підтримуватимемо кримськотатарський народ, тому що це правильно.

Коли пан Джемільєв та пан Чубаров приїжджають до Туреччини, спільнота діаспори тепло їх вітає. Кримські татари – не якісь підпільні терористи, вони обстоюють свої права мирними методами. Це відкриті, демократичні за будь-яких умов люди. Крим – це їхня історична батьківщина, де вони повинні жити вільно. От чому ми підтримуємо їх у цей тяжкий час. Ми намагаємося допомагати їхнім лідерам, яким не дозволено їздити до Криму.

З КОЛИСКИ – ДО ЗБРОЇ

В окупованому Криму повертаються до радянської мілітаризованої системи виховання

Частина 1 ст. 29 Конвенції ООН про права дитини зазначає, що дитина має виховуватись у вільному суспільстві, в атмосфері розуміння, миру, терпимості, дружби між народами, етнічними, національними та релігійними групами. Окупаційна влада анексованого півострова свідомо порушує вимоги Конвенції, культивує в юнацтва війну як норму життя та нав'язує образ зовнішнього ворога.

Мілітаризація дитячої свідомості

Промивання мізків маленьких і юних кримчан – стратегічне завдання Російської Федерації, на виконання якого виділяються значні ресурси. За інформацією Кримської правозахисної групи, від початку окупації в Криму впровадили стратегію РФ з освіти та виховання дітей, що передбачає, серед іншого, «формування готовності до захисту інтересів Вітчизни, відповідальності за майбутнє Росії на основі розвитку програм патріотичного виховання дітей, зокрема військово-патріотичного виховання».

Те, про що йдеться у стратегії, є нічим іншим як тотальною воєнізацією суспільства.

«Дітей учать користуватися вогнепальною зброєю, носити військовий однострій, їм викладають

3680

кримчан відправили на службу до військових частин РФ 2016 року

основи рукопашного бою. Тобто формується думка, що насильство – це абсолютно нормально. Дитячий світогляд легше переформатувати, тож через 5-7 років такої агресивної мілітаризації юні кримчани щиро віритимуть у всі тези російської пропаганди», – пояснює координатор Кримської правозахисної групи Ольга Скрипник.

Крім того, за її словами, у такий спосіб Росія легалізує у свідомості дітей окупацію Криму та дії парамілітарних формувань.

«Мешканців півострова змалечку привчають відчувати себе громадянами Росії та готують їх до захисту інтересів держави-окупанта, а до України формують лише негативне ставлення», – каже експерт Кримської правозахисної групи, журналістка Ірина Седова.

Призов до армії поза законом

Після шкільної муштри на кримську молодь чекає примусовий призов. Російський військовий призов у Криму навесні 2017 року став уже п'ятим за період окупації. Від попередніх він відрізняється тим, що цього разу вперше частину кримських призовників відправили до Росії – раніше їх усіх залишали служити на території півострова.

Мобілізація кримчан є прямим порушенням міжнародного законодавства, адже стаття 51 Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року «Про захист цивільного населення під час війни» забороняє будь-яку пропаганду добровільного вступу до армії на окупованих територіях. Незаконно й примушувати до служби у збройних силах держави-окупанта. А переведення мо-

білізованих Росією громадян України з Криму до РФ для служби порушує положення ст. 49 Женевської конвенції та Римського статуту.

Крім того, 16 листопада 2016 року Третій комітет Генеральної Асамблеї ООН більшістю голосів підтримав український проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна)», у якій, зокрема, наголошується на забороні призову мешканців Криму до Збройних сил Російської Федерації.

Молодь залишає Крим

Попри активну російську пропаганду, кримські юнаки й дівчата чудово розуміють безперспективність життя на анексованому півострові.

Це підтверджують і результати опитування, проведеного в окупованому Севастополі одним з кримських інтернет-видань. З'ясувалося, що більш ніж половина опитаних старшокласників та студентів мають намір залишити місто назавжди. Молоді севастопольці пояснюють своє бажання поїхати з Криму: «Я не хочу, щоб мої діти замітали вулиці – хочеться дати їм освіту, а в нас із цим проблеми» (дипломів кримських «вишів» не визнає ані Україна, ані більшість країн світу); «Якість нашої медицини є низькою»; «Тут немає компаній із зарплатнею, адекватною до рівня знань, і можливість здобути досвід».

У кримському «управлінні статистики» констатують скорочення кількості жителів окупованого півострова віком від 15 до 30 років. За наведеними даними, перед анексією в Криму мешкало понад 91 тисяча осіб цієї вікової групи. Згідно зі свіжими відомостями, молоді на півострові поменшало до 80 тисяч.

Випускники шкіл окупованого Криму цього року можуть стати студентами українських ВНЗ за спрощеною процедурою. Тепер їм необов'язково мати документи українського зразка, зокрема атестат про середню освіту та паспорт громадянина України. Щоб узяти участь у вступній кампанії, кримчанам достатньо звернутися до будь-якого зі спеціально створених освітніх центрів «Крим-Україна», обрати виш і скласти іспити.

Депутат Європарламенту Анна Фотига: «СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА АНЕКСІЯ КРИМУ ОБ'ЄДНАЛИ ОДНОДУМЦІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ»

Анна Фотига — одна з тих послідовних і щирих прихильників України в ЄС, завдяки яким питання анексії Криму не відкладається в довгу шухляду. Зокрема, вона стала однією з ініціаторів резолюції Європейського парламенту, яка закликає Росію звільнити українців, що незаконно утримуються у в'язницях Криму та РФ.

Про те, яка місія цього документа, чи впливає російська пропаганда на думку європейців про Україну та що потрібно зробити, щоб протидіяти інформаційним атакам, Анна Фотига розповіла в інтерв'ю нашому виданню.

— **Якими Ви бачите наслідки окупації Криму? Чи зростає загроза для Європи та що необхідно зробити?**

— Окупація Криму Росією має серйозні наслідки для безпеки як європейської та регіональної, так і глобальної. Це не лише незаконна анексія, а й масштабна мілітаризація, освоєння з боку РФ майданчика для відновлення свого впливу та контролю над різними територіями, найперше над Близьким Сходом. Якщо розглянути кроки, зроблені Росією, у ширшому аспекті, вони цілком логічні з погляду цієї країни: на півночі, у Калінінграді, є важке озброєння, зокрема й ядерні ракети, тепер те саме — у Криму, на півдні.

У Європейському парламенті активно поширювалися чутки, що росіяни хочуть зробити Крим майданчиком для надання допомоги коаліції в боротьбі з ІДІЛ у Сирії. І Росії вдавалося просувати таке бачення! Мене це неабияк занепокоїло, адже люди на Заході були настільки зосереджені на ІДІЛ, що цілком могли прийняти таку версію, подумавши: «Що ж, гаразд, не акцентуватимемо уваги на темі Криму, адже наша коаліція в Сирії потребує її (Росії. — Прим. ред.) участі».

Гадаю, спершу слід уважно поглянути на те, що відбувається в Україні. Політика РФ виключно експансіоністська та спрямована на здобуття контролю над колишньою зоною впливу. Немає логічного аргументу на користь того, що в Сирії Росія поводитиметься інакше. Після Алеппо, після застосування армією Асада хімічної зброї, це більш ніж очевидно. Ось чому те, що відбувається у Криму, також означає підрив міжнародного порядку. Тому з погляду безпеки ми не можемо дозволити Росії одержати контроль над такою великою, значущою територією.

— **Як Ви оцінюєте вплив російської пропаганди на сприйняття окупації Криму європейськими чиновниками, громадськістю?**

— На Заході лавина російської пропаганди. Дезінформація, напівправа — суміш усього, що здатне вселити хаос у голови й серця людей. У країнах Східної Європи знали про російський інформаційний вплив, або, як зараз це називається, інформаційну війну проти Заходу. Ми зробили для нашого підкомітету доповідь, у якій оцінювалася російська пропаганда в період, що передував агресії в Україні: пропагандистська кампанія велася протягом 12 років! Вона була логічно сконструйована та скрупульозно поширена серед різних верств суспільства. Після незаконної анексії Криму рівень пропаганди все ще залишається високим. Але ситуація поліпшується — у тому сенсі, що в Європі почали всебічно оцінювати те, що відбувається.

Що ми можемо зробити, то це підвищити рівень обізнаності. Україні вкрай важливо вивчити технічні можливості протидії всім способам мовлення. Свого часу незалежні «Радіо «Свобода» та «Бі-Бі-Сі» в Польщі стали потужною протипагою комуністичним джерелам інформації. Але тоді ми знали, що є тільки чорне й біле, тепер же проблема в тому, що є весь спектр сірого. Необхідно більше проєктів, подібних до «Радіо «Свобода», й Українська держава має бути максимально залучена до цього процесу. А ми підтримуватимемо інструментарієм, досвідом, порадами, фінансами. Найефективнішою видається координація з вашим Міністерством інформаційної політики. Ми разом повинні використовувати аргументацію, зрозумілу західним партнерам. У деяких випадках це непросто, тому що вплив Росії та її медіа є величезним.

Наша мета — утримати українське питання на порядку денному. От чому я порушую тему кримських татар. Моя інтуїція підказує, що вона надзвичайно важлива для західного суспільства. Картина абсолютно зрозуміла: у вас є населення, яке зазнавало переслідувань, залякувань упродовж століть; це щось безперервне, моделі схожі, і це достатня причина не вірити добрій волі Росії в розв'язанні інших проблем. Це як у бізнесі: якщо з клієнтом є проблема за одним договором, з ним узагалі не варто мати справи і з інших питань. Адже це так просто. І політика не набагато складніша за такі от життєві речі. Ось чому я критично ставлюся до концепції «вибіркової взаємодії» Заходу у відносинах з Росією.

— **Кілька слів про резолюцію Європейського парламенту щодо українських в'язнів у Росії та Криму, співавтором якої Ви є. Чи були труднощі з її підтримкою в ЄП?**

— Потрібні були певні політичні дії, щоб здобути достатню підтримку для цієї резолюції. У нас є досить ефективна група в парламенті. Подібно до того, як російська агресія згуртувала український народ, ситуація в Україні та анексія Криму об'єднали однодумців у Європарламенті — тих, хто занепокоєний безпекою нашого регіону.

— **Які кроки, на Вашу думку, необхідно зробити для реалізації резолюції?**

— Важливо оновити існуючу моніторингову місію та розширити можливості для відправлення інших (ПРООН) місій для підтримки місії ОБСЄ і, скажімо так, забезпечення миру на лінії зіткнення.

— **Які перспективи деокупації Криму на міжнародній арені?**

— Певний час здавалося, ніби деякі країни прийняли статус-кво. Ми не погодилися з цим і спрямовуємо всі наші зусилля на активізацію процесу, на те, щоб утримати цю тему на порядку денному. Але, звісно ж, потрібні потужні сили — не тільки ЄС, а й США, Канади.

«Свого часу незалежні «Радіо «Свобода» і «Бі-Бі-Сі» в Польщі стали потужною протипагою комуністичним джерелам інформації. Але тоді ми знали, що є тільки чорне та біле, тепер же проблема в тому, що є весь спектр сірого. Необхідно більше проєктів, подібних до «Радіо «Свобода», й Українська держава має бути максимально залучена до цього процесу. А ми підтримуватимемо інструментарієм, досвідом, порадами, фінансами.»

ВІД ЄС ОЧІКУЮТЬ ЖОРСТКИХ ЗАХОДІВ

Родичі українців, яких незаконно утримують у кримських та російських в'язницях, звернулися до керівництва Євросоюзу з проханням про допомогу

Під час київського саміту «Україна — Євросоюз» рідні заарештованих кримчан і заручників, які перебувають на окупованих територіях Донбасу, провели акцію з метою привернути увагу міжнародної спільноти до кричущого порушення прав людини в Криму та на Донбасі.

Гуманітарна проблема

Учасники акції передали своє звернення Голові Європейської Ради Дональду Туску, Президенту Єврокомісії Жан-Клоду Юнкеру, очільнику Європарламенту Антоніо Таяні та Верховному представнику ЄС із питань закордонних справ і політики безпеки Федеріці Могеріні. У ньому, зокрема, мова йде про необхідність ініціювання міжнародного формату переговорів щодо деокупації Криму, що посприяло б звільненню в'язнів Кремля. «Уже четвертий рік поспіль ми боремося за визволення громадян України, ув'язнених кремлівським режимом за сфабрикованими кримінальними обвинуваченнями. Їхня кількість невпинно зростає й зараз становить щонайменше 44 особи. Репресивне антиекстремістське та антитерористичне законодавство Росії дає широкі можливості для боротьби з інакомисленням», — зазначено у зверненні.

Рідні та близькі постраждалих від дій окупаційного режиму наполягають на повсякчасному моніторингу судових процесів у РФ і Криму та продовженні практики участі дипломатів держав — членів ЄС у судових засіданнях. Також вони просять Євросоюз запровадити додаткові санкції проти Росії через масові порушення прав людини в анексованому Криму.

Резолюція проти нелюдності

У свою чергу, представники ЄС наголошують, що ця ситуація перебуває під постійним контролем міжнародних організацій. Так, у березні цього року Європарламент ухвалив резолюцію, яка закликає Росію припинити переслідування, катування й залякування проукраїнськи налаштованих кримчан на окупованому півострові, а також звільнити активістів, котрих незаконно

но утримують у кримських і російських в'язницях.

«Згідно з даними правозахисних організацій, щонайменше 62 українських громадян зазнали незаконного переслідування з боку російських правоохоронних органів, 49 із них є мешканцями Криму. Кількість українських політв'язнів у Росії збільшилася протягом 2016 року, навіть попри те, що шістьох українців удалося звільнити. Дотепер 17 громадян України незаконно затримані в Російській Федерації, ще 15 — в окупованому Криму», — йдеться в резолюції.

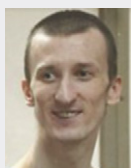
У тексті документа міститься перелік із 31 прізвища громадян України, серед яких Олександр Кольченко, Олег Сенцов, Олександр Костенко, Сергій Литвинов, Андрій Коломієць, Ахтем Чийгоз, Алі Асанов, Інвер Бекіров, Роман Сущенко, Євген Панов, Арсен Джеппаров, Рефат Алімов.

Окрім того, підписанти резолюції заважають про застосування тортур, жорстоке й таке, що принижує гідність, ставлення до проукраїнських активістів, а також зазначають, що такі випадки досі не розслідувані належним чином. Євродепутати нагадали й про необхідність негайного скасування рішення так званого Верховного суду Криму від 26 квітня 2016 року щодо заборони діяльності Меджлісу — законного й визнаного представницького органу етнічних кримських татар.

Президент України Петро ПОРОШЕНКО висловив слова підтримки режисерові Олеху Сенцову в день його народження, 13 липня.

«Кінорежисер Сенцов досі незаконно утримується в російській в'язниці. Це підкреслює нашу спільну відповідальність за долю всіх наших громадян, яких Росія утримує як заручників на Донбасі, у Криму й безпосередньо в Російській Федерації».

В'язні совісті

Олександр КОЛЬЧЕНКО

Кримський активіст. Був затриманий співробітниками Федеральної служби безпеки РФ 16 травня 2014 року в центрі Сімферополя. Його звинувачують у скоєнні диверсійно-терористичних актів у Сімферополі, Ялті й Севастополі, а також у підпалах офісів ГО «Російська громада Криму» та представництва партії «Єдина Росія». Північно-Кавказький окружний військовий суд засудив Олександра Кольченка до десяти років ув'язнення. У липні 2015-го Парламентська асамблея ОБСЄ ухвалила резолюцію з вимогою звільнити Кольченка, але Росія відмовила Україні у видачі кримчанина.

Олег СЕНЦОВ

Український режисер, сценарист із Криму. Був затриманий 11 травня 2014 року за обвинуваченням «в організації терористичної групи й підготовці терактів у Криму». 25 серпня 2015-го Північно-Кавказький окружний військовий суд засудив Олега Сенцова до 20 років позбавлення волі з відбуванням покарання в колонії суворого режиму. У лютому 2016 року його відправили етапом до Якутії. На захист режисера виступали голлівудські та російські актори, численні правозахисні організації, проте Росія відмовилася видати його Україні.

Ільмі УМЕРОВ

Заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу, голова Бахчисарайської районної державної адміністрації в 2005-2014 рр. Ільмі Умерова затримали 12 травня 2016 року. 19 травня ФСБ порушила карну справу за обвинуваченням кримськотатарського політика в екстремізмі. Для проведення судово-психіатричної експертизи Умерова помістили до психіатричного диспансеру, де він

провів три тижні. 7 червня 2017 року Сімферопольський районний суд в анексованому Криму почав розгляд справи Ільмі Умерова, засідання у якій проходять щосереди.

Володимир БАЛУХ

Український активіст. 29 листопада 2016 року Володимир Балух розмістив на стіні свого будинку табличку з написом «Вулиця Героїв Небесної Сотні, 18», після чого голова сільської ради пригрозив звернутися до поліції. 8 грудня 2016-го Володимира затримали і звинуватили в незаконному придбанні та зберіганні боеприпасів. Суд уже кілька разів подовжував строк тримання Балуха під вартою, востаннє — до 4 вересня 2017 року.

Ахтем ЧИЙГОЗ

Кримськотатарський політик, заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу, депутат Бахчисарайської районної ради. Ахтема Чийгоза затримали 29 січня 2015-го за обвинуваченням в організації масових заворушень, що передбачає позбавлення волі строком до 10 років. Причиною арешту стала участь політика в мітингу на підтримку територіальної цілісності України. Наразі Чийгоз перебуває в Сімферопольському СІЗО.

Микола СЕМЕНА

Український журналіст. 19 квітня 2016 року співробітники ФСБ провели обшук у будинку Миколи Семени. Проти журналіста порушили кримінальну справу «за публічний заклик до вчинення дій, спрямованих на порушення територіальної цілісності Росії». Підставою стала стаття Семени «Блокада — необхідний перший крок до звільнення Криму».

ЗАГАЛОМ 41 ПОЛІТИЧНИЙ В'ЯЗЕНЬ НЕЗАКОННО УТРИМУЄТЬСЯ У В'ЯЗНИЦЯХ КРИМУ ТА РФ, ІЗ НИХ 21 — КРИМСЬКІ ТАТАРИ

Жертви окупаційного режиму

Ервін Ібрагімов

Член виконавчого комітету Всесвітнього конгресу кримських татар, колишній депутат Бахчисарайської міської ради, член регіонального Меджлісу. Зник у Бахчисараї 24 травня 2016 року. Камера відеоспостереження зафіксувала момент викрадення кримськотатарського активіста людьми у формі співробітників російської ДПС. Місцеперебування Ервіна Ібрагімова досі не відоме.

Решат Аметов

Кримськотатарський активіст. 3 березня 2014-го влаштував у центрі Сімферополя одиночний пікет проти окупації півострова. З акції протесту чоловіка забрали в невідомому напрямку люди в камуфляжній формі. 15 березня того самого року Решата Аметова

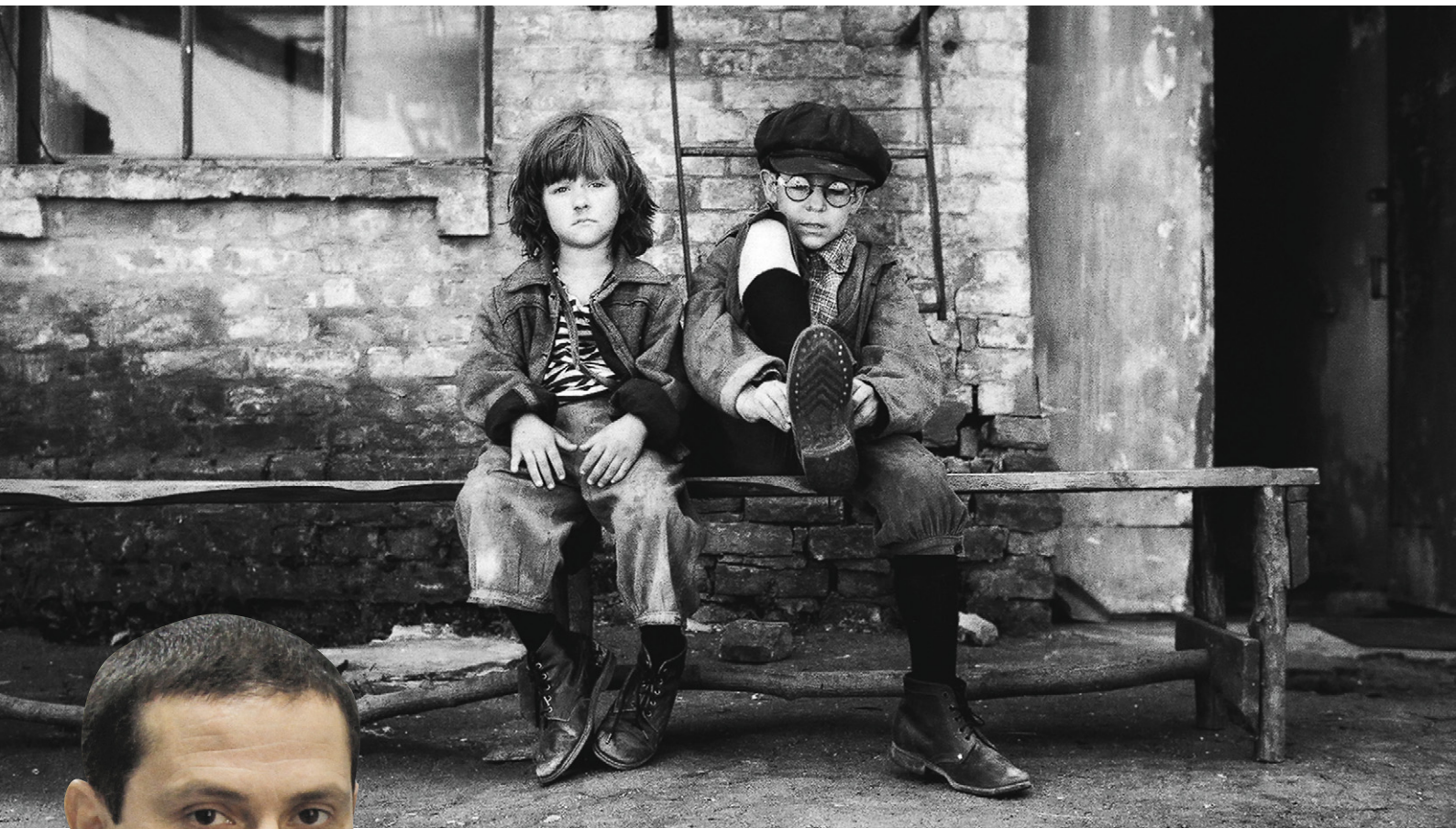
знайшли мертвим у лісосмузі в Білогірському районі. На його тілі були виявлені численні забиття та колото-різані рани. За фактом убивства Слідчий комітет РФ порушив кримінальну справу, проте 2015 року її призупинили у зв'язку з тим, що не вдалося визначити причетних до цього злочину. 18 травня 2017-го Решату Аметову посмертно надали звання Героя України.

Сейран Зінедінов

Кримський активіст. Зник 30 травня 2014 року. Незадовго до цього Зінедінов розшукував проукраїнського активіста Тимура Шаймарданова, який так само счез за нез'ясованих обставин. Обидва чоловіки на початку окупації Криму допомагали заблокованим українським військовим, привозячи їм продукти, цигарки. Місцеперебування активістів дотепер не відоме.

ЗАГАЛОМ 14 КРИМСЬКИХ АКТИВІСТІВ УВАЖАЮТЬСЯ ЗНИКЛИМИ БЕЗВІСТИ (11 ІЗ НИХ — КРИМСЬКІ ТАТАРИ), ЩЕ 10 — ВИЗНАНІ ЗАГИБЛИМИ (7 ІЗ НИХ — КРИМСЬКІ ТАТАРИ)

Ахтем Сеїтаблаєв: «Культура – це безкровна зброя проти окупації»

Український режисер кримськотатарського походження Ахтем Сеїтаблаєв нещодавно презентував публіці свій новий фільм «Чужа молитва». Це друга картина режисера, присвячена драматичній долі кримських татар. Першу, «Хайтарму», Сеїтаблаєв знімав ще до анексії півострова, «Чужу молитву» – уже в період окупації. Для автора це не просто кіноробота, а особистий маніфест проти незаконного захоплення його історичної Батьківщини.

—21 червня завершився прокат фільму «Чужа молитва». В українських кінотеатрах його переглянули майже десять тисяч осіб. Ви задоволені результатом?

– Звісно, кожен режисер (і я не виняток) мріє про якнайширшу аудиторію. З одного боку, десять тисяч глядачів за сорокамільйонного населення України – це мало, зважаючи на те, що фільм ішов на ста екранах. З іншого боку, кожен із цих глядачів для мене є особливим. Поясню чому. Коли ми здавали фільм комісії при Держкіно, нам сказали: «Похід до кінотеатру для глядача можна буде назвати справжнім учинком». Це підтвердилося, коли після серії допрем'єрних показів з'явилися перші відгуки глядачів: «З другої хвилини я почала плакати»;

і Фільм «Чужа молитва» знято за реальними подіями. У ньому розповідається героїчна історія 19-річної кримськотатарської дівчини. Саїде Аріфова врятувала 88 єврейських малюків двічі: спочатку від нацистів, потім від радянської влади. Під час окупації Бахчисарая фашистами Саїде видала дітей за кримських татар, а під час депортації кримських татар показала співробітникам НКВС їхні єврейські паспорти.

N.B. Фільм планували зняти в Криму, але після анексії півострова Росією зйомки перенесли до Грузії та Ізраїлю.

«Мені сорок років, я дорослий чоловік, воював, але ридав, наче білуга». Сьогодні, коли країна четвертий рік поспіль перебуває у стані війни, захищається від російської агресії, свідомо йти до кінотеатру, знаючи, що тобі буде непросто, – це справді вчинок. Я ставлю себе на місце пересічного глядача. Куди я йду в неділю, коли можу дві-три години провести з дитиною? На мультки, дитяче кіно або фентезі. Я дивлюся те, що не буде мене «навантажувати», вибираю легкі фільми – з того погляду, що мені не доведеться внутрішньо працювати із собою. А тут я прийшов на перегляд картини, де намагаються вбити дітей, де вкрай непрості взаємини між головними персонажами й хепі-енду напевно не буде. Тобто всі десять тисяч глядачів абсолютно чітко усвідомлювали, куди вони йдуть. Тому я вдячний кожному з них.

– **Чи плануєте просувати фільм на закордонний ринок?**

– На сьогодні практично завершено переговори з кількома міжнародними компаніями, котрі хочуть придбати нашу картину. Також зараз ми тісно співпрацюємо з декількома міжнародними кінофестивалями. Це чудовий майданчик для просування кіно, адже на кінофестивалях присутні дистриб'ютори, представники мереж кінотеатрів.

– **Ви знімали «Чужу молитву» за реальними подіями часів Другої світової війни, разом з тим у фільмі чітко простежуються паралелі із сьогодишнім Кримом.**

– Справді, ми проводимо зрозумілі паралелі з подіями, що відбуваються наразі в Криму. Ми кажемо про те, що будь-яка диктатура, будь-яка імперія шукає ідеологічне підтвердження свого права йти війною, захоплювати чужі території, знищувати людей, цілі народи просто за правом своєї надуманої обраності. Так чинили нацисти, так чинили комуністи, так чинить сьогодні Росія в Криму та на Донбасі. Методології нацизму й комунізму в принципі ідентичні. Були відмінності в нюансах, наприклад кольорі прапора. За період існування Радянського Союзу депортації зазнали 48 народів, з них 42 – частково, а 6 – тотально, зокрема й кримські татари. Тією системою було вбито, знищено, заморожено та задушено десятки мільйонів людей.

– **Через стільки років історія жакливым чином повторюється... Коли в березні 2014 року на півострові з'явилися перші російські солдати, ніхто до кінця не вірив у реальність того, що відбувається,**

і тим паче не думав, що це затягнеться так надовго. Якою була Ваша реакція?

– У ті дні я саме був у Криму, і все відбувалося перед моїми очима. Пригадую відчуття безсилля, час наче зупинився. Ось живеш ти в Криму двадцять з гаком років і раптом одного дня розумієш, що чимало людей, які вчора тобі посміхалися, виявляється, тебе терпіли. І весь цей час чекали на ту мить, коли зможуть сказати: «Татарине, ти поїдеш, а я заселюся до твоєї домівки». Це дуже гіркий урок.

– **Як Ви вважаєте, що може зробити держава Україна, щоб полегшити життя кримським татарам в умовах окупації?**

– Як можна полегшити життя кримському татарину, до якого о четвертій ранку завалюються ОМОНівці або спецпризначенці й відвозять у невідомому напрямку? Не мовчати, робити все можливе для посилення міжнародних санкцій, зокрема й економічних. Загалом, потрібно використовувати всі методи, доступні державі, щоб моніторити ситуацію в Криму.

– **Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб реінтегрувати мешканців Криму в Україну після деокупації? Простіше кажучи, як відновити зв'язки?**

– Як на мене, важливу роль тут може відіграти культура як безкровна зброя проти окупації. Я мрію, щоб одним з містків для налагодження зв'язків став очолюваний мною «Кримський дім». У нас зібралася багатонаціональна професійна команда надзвичайно мотивованих на одержання позитивного результату людей. Наша мета – перетворити «Кримський дім» на культурологічний хаб, простір, що об'єднає зусилля громадськості, небайдужої до кримської проблематики. Це місце для відкритих дискусій, до яких ми запрошуємо лідерів громадської думки, відомих журналістів, артистів, політологів, політиків. Двері «Кримського дому» відчинені для всіх, хто згоден з тим, що Крим – це Україна, хто розуміє, що нам сьогодні потрібно знаходити точки дотику, промовляти непрості епізоди наших нинішніх і майбутніх взаємин.

Необхідно, щоб діти та молодь мали змогу відкривати для себе Україну й світ. Важливо знати, хто живе поруч із тобою, не боятися того, що людина розмовляє іншою мовою, що в неї є певні нюанси в культурі, традиціях, вірі. І вкрай важливо розуміти, що нас єднає. А єднують нас базові людські цінності: мирне небо, верховенство права, гідна пенсія, безпека дітей, якісна освіта, відкритість світу.

■ ПРО МОВУ

Кримськотатарською намагаємося спілкуватися з родичами, щоб не забути рідну мову. Уже протягом кількох років розмовляю українською мовою. Це моє бажання, адже знання мови держави, у якій ти живеш, – не подвиг, а елементарна повага.

■ ПРО ДЕПОРТАЦІЮ

Немає жодної кримськотатарської родини, яку не зачепила б депортація. Сім'ю моєї матері вислали на Урал, в Марійську АРСР, а батькову – до Узбекистану, у місто Янгіюль. Коли я навчався в 5-му класі, вчитель історії, ветеран війни, сказав нам, що визволення Криму та Севастополя відбулося б менш криваво, якби не тотальна зрада й колаборація кримських татар з німцями. При цьому в класі було понад двадцять кримських татар, кілька поволзьких німців, далеких корейців, чий батьків також депортували. Це була така grimуча суміш людей, обпалених з різних причин державною машиною. Було боляче чути такі слова від людини, яка сама пройшла війну. Звісно, ми почали обурюватися.

Він вигнав нас, але слідом за нами вийшов увесь клас. Був величезний скандал, проте той учитель більше в нас не викладав.

У Янгіюлі ми жили, до речі, дуже дружно.

18 травня на заборонені мітинги на згадку про депортованих виходили не лише кримські татари, а й представники інших національностей. Адже вони чудово розуміли, що таке геноцид. Зараз же окупаційна влада в Криму не дозволяє людям навіть молебні справляти.

■ ПРО КРИМ

Те, що кримські татари повернуться до Криму, було безсумнівним. І ми повернулися – 1989 року. У дитинстві я чув оповіді про те, що в Криму, хай куди палицю ввітки, тут же дерево виросте, що там усюди пальми, море, люди в білому одязі. Й уявляєте враження 16-річного юнака, який вилітає з міжнародного Ташкентського аеропорту, а прилітає в якийсь геть незрозумілий маленький Сімферопольський аеропорт? Гр, пальм, людей у білому одязі, моря – нічого цього немає. Нічого з розповідей батьків про благословенну землю не підтвердилося. А за кілька днів я поїхав до Бахчисарая. І вже під'їждяючи до міста, відчув запах лаванди, побачив, що ландшафт змінюється, стає схожим на той, про який мені розповідали батьки. Відтоді аромат лаванди для мене – це запах Батьківщини.

ПІД ПРОТЕКЦІЄЮ ДЕРЖАВИ

Що потрібно для захисту корінних народів в Україні

2007 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй затвердила доленосний документ — Декларацію ООН про права корінних народів. Україна присєдналася до неї лише 2014-го, уже після анексії Криму. Саме тоді питання захисту прав караїмів, кримчаків і кримських татар як корінних народів нарешті порушили на державному рівні. На черзі — створення відповідної законодавчої бази, яка дасть змогу деталізувати та втілити в життя захисні механізми, передбачені Декларацією. А також надасть додаткових міжнародних гарантій кримськотатарському народу, що надзвичайно важливо з огляду на переслідування, катування, арешти, викрадення, організовані окупаційною владою в Криму.

Зміни до Конституції

Найперший і, власне, головний крок — це зміни до Основного закону України, а саме до його десятого розділу, який стосується Автономної Республіки Крим. «Через події останніх років розділу втрапив свою актуальність і його зміст по-

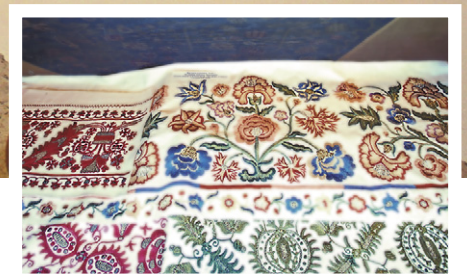
требує оновлення, — коментує експерт робочої групи зі змін до Конституції в частині АР Крим, керівник служби Голови Меджлісу Арсен Жумаділов. — Отже, робоча група має напрацювати зміни, які, зрештою, обумовлять подальші законодавчі ініціативи. Сподіваємось, уже восени цей проект зможе розглянути парламент».

Нові закони

Далі, за словами Арсена Жумаділова, необхідно ухвалити два важливі закони: «Про статус кримськотатарського народу» та «Про корінні народи України». «Цей статус означає відновлення права кримськотатарського народу на внутрішнє самовизначення, розвиток власної ідентичності, гарантію його представництва в органах влади тощо», — пояснює експерт. І наголошує: «Україні важливо, що ці закони посилять позиції України на міжнародній арені та остаточно знімуть питання, чий Крим, адже корінні народи націлені на самовизначення саме у складі Української держави».

У Женеві триває виставка «Кримські татари — корінні жителі Криму», організована Естонським інститутом з прав людини, Міністерством інформаційної політики України, Кримськотатарським ресурсним центром за підтримки Міністерства закордонних справ Естонії. Експозиція складається з 12 стендів, які оповідають історію кримськотатарського народу від зародження етносу до окупації півострова Російською Федерацією.

Кримські татари та українці: ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР

У Києві презентували унікальний міжмузейний проект «Чумацький шлях», який доводить, що Крим є невіддільною частиною України з погляду не лише міжнародних договорів і права, а й спільної історії, культури та мистецтва.

Свого часу радянська історіографія зятато нав'язувала українцям і кримським татарам міфи про одвічне протистояння цих двох народів, навмисно культивуючи таким чином взаємну не-

приязнь. Одна з найважливіших місій виставки — розвінчання руйнівної пропаганди та оприлюднення фактів, які підтверджують єдність і взаємопроникнення культури й мистецтва кримсько-татарського та українського народів.

«Ми ставили перед собою завдання показати не тільки діалог двох культур, а й діалог нашої історії та сьогодення. А також те, як в умовах прикордоння, постійних зовнішніх загроз формувалася психотип сучасного українця, його ментальність і сприйняття свободи як першооснови існування», — зазначає куратор та організатор проекту Георгій Браїлівський.

МАГІЯ «ХАЙТАРМИ»

«Хайтарма» (у перекладі з кримськотатарської мови — «повернення») — національний танець кримських татар. Темпераментну, легку й веселу «Хайтарму» традиційно виконують на великих святах, зокрема на весіллях.

Етнографи твердять, що в давнину «Хайтарма» відіграла роль ритуального танцю, у якому колові обертання чоловіка та жінки символізували рух сонця небосхилом, циклічність життя.

А от одна з кримськотатарських легенд каже, що своєю появою «Хайтарма» зобов'язана... суперечці двох танцюристів. За народними переказами, хана Бахчисарая попросили розсудити юнаків, кожен з яких уважався за найкращого виконавця танців у своєму місті. Хан погодився, але з умовою, що вони не повинні повторювати елементи танцю один одного, а той, хто це зробить, зазнає поразки. Змагання тривало доти, аж доки знесилених танцівників, котрі не повторили жодного руху суперника, зупинив сам хан. Правитель вирішив, що в цій суперечці ніхто не програв і на знак примирення оголосив переможцями обох. А танок з легкої руки хана дістав назву «Хайтарма».

ТРАДИЦІЇ

Фото: «Українформ»

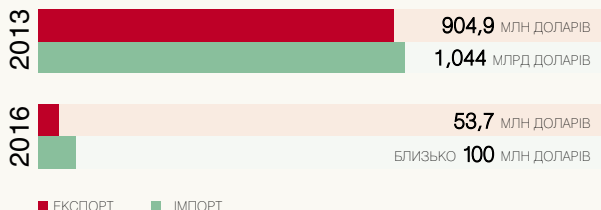
ОКУПАЦІЯ В ЦИФРАХ

На підставі даних, оприлюднених фондом «Майдан закордонних справ» у щорічній доповіді «Окупований Крим в умовах санкцій і блокади в 2014-2016 роках»

Основні показники життєдіяльності Кримського півострова протягом кількох років анексії значно знизилися, натомість прискорилися темпи розвитку військового сектора

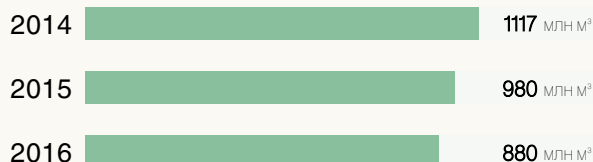
■ ЕКСПОРТ ТА ІМПОРТ

У 18,97 разу зменшився експорт товарів з Криму, зокрема у 20 разів скоротився експорт через порти Севастополя

■ ПАЛИВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Від моменту окупації Криму з українських родовищ у шельфі Чорного моря Російська Федерація незаконно вичакала мільярди кубометрів газу. Найбільше — з Одеського родовища:

■ ФІНАНСОВА СИСТЕМА

До початку окупації Криму на території АРК та міста Севастополя діяла розгалужена мережа відокремлених підрозділів комерційних банків. Від моменту анексії півострова їхня кількість зменшилася майже в 5 разів.

■ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА

Через загальну мілітаризацію Криму та стрімкий розвиток підприємств військово-промислового комплексу спостерігається істотне збільшення використання електроенергії.

■ ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Упродовж 9 місяців 2014 року чисельність населення окупованого Криму зменшилася на 77 800 осіб. Водночас півострів постійно активно заселяється жителями різних регіонів РФ, зокрема військовими.

	СІЧЕНЬ 2014 (без Севастополя)	ЖОВТЕНЬ 2014 (за даними окупаційної влади)
Осіб	1 967 200	1 889 400

■ МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС

Кількість підприємств — юридичних осіб скоротилась у 2,5 разу, фізичних осіб — підприємців — у 3,4 разу. Малий бізнес у Криму зіткнувся зі збільшенням паперової звітності, жорсткими перевітками та штрафами.

	ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ (юридичних осіб)	ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМЦІВ (фізичних осіб)
Початок 2014 року	54 000	135 000
Березень 2016 року	22 000	39 800

■ КУПІВЕЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ

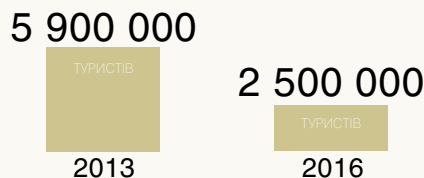
Купівельна спроможність грошової одиниці за період окупації порівняно з доокупаційною скоротилась орієнтовно у 8 разів. Ціни на основні продукти харчування в 2016-му порівняно з 2014 роком зросли в середньому на 168,13%.

У 1,68 разу в рублевому обчисленні

У 2,16 разу у гривневому обчисленні з урахуванням курсової різниці

■ ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ

До 2014 року кримська туристична галузь генерувала до 25% доходів зведеного бюджету АРК. Ялта, Алушта, Севастополь формували понад 20% доходів зведеного бюджету автономії.

■ ВІЙСЬКОВИЙ СЕКТОР

У Криму зафіксовано безпрецедентно швидкий розвиток військово-промислового комплексу

У першому півріччі 2016-го індекс промислового виробництва в Криму, за офіційними даними, перевищив 120%. Це сталося переважно через забезпечення кримських підприємств військовими замовленнями

До окупації Криму на його території, за договором з Україною, перебували 12,5 тис. військовослужбовців Чорноморського флоту РФ

Нині чисельність угруповання Збройних сил РФ в окупованому Криму становить близько 60 тис. осіб з перспективою нарощування до 100 тис. військових